

IDALIA SMOCZYK-JACKOWIAK

AP SŁUPSK

**REMINISCENCJE KRUCJATOWE
W ŚWIETLE *CHRONICON MAILROSENSES***

Spisywana przez mnichów z zakonu cystersów kronika opactwa Melrose, obejmująca lata 735-1275, należy do najcenniejszych źródeł historycznych dotyczących historii północnej Anglii i Szkocji w XII i XIII w. Zajmuje ważniejsze miejsce niż kronika z opactwa Holyrood, która, choć urywa się zaledwie 9 lat wcześniej, jest znacznie skromniejsza objętościowo i zawiera zdecydowanie mniej informacji. Kronika z Melrose jest starsza niż roczniki z Hemingford, Gray, z klasztoru Lanercost (obecnie Brampton, płn.-zach. Anglia) czy też kroniki szkockich dziejopisów, takich jak Jan z Fordun, Andrzej z Wyntoun lub Walter Bower. Zapozyczenia z kroniki z opactwa Melrose można odnaleźć m.in. w kronice z Lanercost oraz u Forduna.

Pierwotna wersja kroniki powstała w opactwie Melrose w Northumbrii¹, stanowiąc zbiór wiadomości rocznikarskich zsyntetyzowanych z przekazami zawartymi w kompendiach dziejów powszechnych. Zbiór ten był następnie rozszerzany i uaktualniany przez miejscowych skrybów do lat 90. XIII w. Autorstwo kroniki aż do XIX w. przypisywano opatowi z Dundrenan w Szkocji, lecz hipotezę tę obalił już

¹ Opactwo Melrose powstało w 1136 r. jako fundacja króla Szkocji Dawida I dla zakonników cysterskich. Opactwo św. Marii było usytuowane w szerokim wąwozie na południe od rzeki Tweed, ok. 3 km od wcześniejszego celtyckiego klasztoru poświęconego św. Aidanowi, ufundowanego w VII w. jako Stare Melrose. Klasztor ten, którego jednym z opatów był św. Cuthbert, został zniszczony w 839 r. podczas najazdu króla Szkocji Kennetha I. Stopniowo wokół opactwa rozrastało się miasto o tej samej nazwie. W 1322 r. zarówno miasto, jak i opactwo doznało zniszczeń podczas najazdu wojsk króla Anglii Edwarda II. Odbudowane dzięki szczodrości króla szkockiego Roberta I, opactwo spłonęło w 1385 r. podczas najazdu na Szkocję przez armię króla Anglii Ryszarda II. Opactwo, w ciągu kolejnych stu lat stopniowo odbudowywane, doznało kolejnych poważnych zniszczeń w 1544 r., tym razem za sprawą wojsk Henryka VIII. Nigdy już nie powróciło do dawnej świetności. Ostatnim opatem był James Stuart (zm. w 1559 r.). Ostatni mnich z Melrose zmarł w 1590 r. Obok znaczenia dewocyjnego klasztoru w Melrose, najpierw benedyktyńskie, a później cysterskie, miały ważną funkcję gospodarczą. Melrose, położone na granicy Anglii i Szkocji, było cennym spichlerzem zboża dla okolicznej ludności. Pozostały również ślady istnienia rozbudowanego skryptorium w gotyckiej fazie opactwa.

wtajemniczony w plany emira (asasynów?) i że to nie on był inicjatorem późniejszych wypadków.

W tym miejscu gwałtownie urywa się przekaz kroniki z Melrose. Niewykluczone, że ciąg dalszy relacji zaginał w czasie Reformacji, kiedy zabudowania klasztorne zostały niemal doszczętnie zniszczone na rozkaz Henryka VIII.

Podsumowując, reminiscence krucjatowe w szkockiej kronice cysterskich mnichów z opactwa w Melrose ukazują kontekst ogólnochrześcijański krucjat, którego kulminacją jest utrata Jerozolimy w 1244 r., oraz perspektywę angielską, gdzie na szczególną uwagę zasługuje oryginalny opis poprzedzający przygotowania do zamachu na życie księcia Edwarda.

Summary

Reminiscences of the Crusading Movement in *Chronicon Mailrosenses*

Since *Chronica de Mailros* is a monastic chronicle, written down by Cistercian monks from southern Scotland, it focuses mainly on local events, on the history of the order and on the matters of the Church. However, it contains also echoes of the crusading movement which were reaching the British Isles. In *Chronica de Mailros* one can find information concerning five crusades, beginning with the year 1095 and the Council of Clermont, called by the Pope Urban II, which led to the capture of Jerusalem in 1099; and finishing with the year 1272 and the description of the crusading episode of prince Edward, the English heir to the throne. Out of many references to the crusading movement, especially two themes deserve closer attention: chronicle notes concerning the fall of Jerusalem in 1244 (a letter written by the patriarch of Jerusalem to the Pope Innocent IV) and information about the English participation in the Crusades. Surprisingly, in contrast to other accounts (e.g. Roger of Hoveden or St. Ambrose) the expedition of Richard I (1190-1192) is presented in a rather unfavourable light. It is prince Edward who is described as a great crusader and a promising leader of a new crusading expedition. It is suggested that his participation in the crusading movement might have posed a serious threat to the Mamluk rule in the Holy Land. *Chronica de Mailros* ends abruptly with the unfinished account of the Muslim preparations to the attempted assassination on prince Edward.